

РОЛЬ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ЕМІГРАНТІВ У ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ УКРАЇНЦІВ МІЖВОЄННОЇ ПОЛЬЩІ
(Рец.: Давидюк Р. П. З поляками за Україну: Наддніпрянська еміграція в суспільно-політичному житті міжвоєнної Волині. Монографічне видання / Р.П.Давидюк. – Рівне : ПП ДМ, 2014. – 174 с.)

Внутрішньополітичні і зовнішньополітичні реалії сьогодення спонукаючи творення громадянського суспільства та політичної еліти в Україні, актуалізують дослідження суспільно-політичних процесів у складні періоди української історії, особливостей боротьби за утвердження та єдність держави, способів формування національної самосвідомості українців.

У монографії «З поляками за Україну: Наддніпрянська еміграція в суспільно-політичному житті міжвоєнної Волині» на основі широкого кола документів відтворено та проаналізовано участь у суспільно-політичному житті міжвоєнної Польщі емігрантів із Наддніпрянщини. Автором проведено надзвичайно складну і кропітку працю з виявлення джерел, що дають можливість відтворити особливості суспільного розвитку міжвоєнної Волині та перебігу подій у житті окремих постатей. Особливо цінним є те, що автор зуміла побачити і показати читачу не лише маловідомі віхи суспільно-політичного процесу, але й людину, яка спричинювала цей процес, впливала на нього, а часто і залежала від нього.

Характерною ознакою рецензованого видання є висвітлення особливостей політичного та культурного життя Волині крізь призму діяльності окремих постатей – яскравих представників української політичної наддніпрянської еміграції в міжвоєнній Польщі. Такий підхід зумовив структуру книги, яка в основній частині містить дванадцять аналітично поданих біографічних нарисів.

Приємно вражає, що попри складність адаптування в умови нової країни проживання уенерівська еміграція на території Волинського воєводства активно включилася у політичну й національно-культурну працю української еміграції в Другій Речі Посполитій. Так, адвокат Микола Багринівський очолював Українське товариство допомоги емігрантам з України, а його дружина громадська діячка Пелагія Багринівська була головою Союзу українок у Рівному. Політичний діяч УНР Сергій Бачинський, емігрувавши до Польщі, займався кооперативною та культурно-освітньою діяльністю. Ананій Волинець, організатор Вільного козацтва, проживаючи в Польщі, належав до УНП, пізніше ВУО; переймаючись долею селян, сприяв створенню Волинського селянського банку, а свої суспільно-політичні погляди та особисті переживання виявляв у статтях, замітках, поезіях, які публікувала місцева преса. Антон Кентржинський був активістом і секретарем «Просвіти» в Рівному, займався кооперативною роботою, як і Олександр Ковалевський, відомий на той час економіст і публіцист, головний редактор газети «Українська нива». Колишній полковник армії УНР Іван Литвиненко в умовах еміграції очолював розвідувальний пункт УНР; Микола Негребецький був активним членом УНДО, а пізніше Фронту національної єдності, працював у «Просвіті». Микола Певний і Ніна Певна працювали у царині театального мистецтва, об'їхавши весь волинський терен з виставами. Петро Певний та Лаврентій Серветник виступали послами до польського сейму. Різномітно обдарованою і енергійною людиною був Степан Скрипник, який у волинський період свого життя обирався послом до польського сейму, виступав ініціатором утворення низки товариств, опікувався церковно-релігійними справами. Антон Стрижевський працював у Комітеті біженців у Ченстохові, став ініціатором створення профспілок. Різноманітною була діяльність архітектора Сергія Тимошенка, який у волинський період свого життя активно влився у громадсько-політичне життя краю: був послом, а згодом сенатором до польського сейму, одним з організаторів Луцького чеснохресного братства, Товариства імені П.Могили, лідером ВУО та Української парламентарної репрезентації Волині.

Автор ґрунтовно проаналізувала широкий пласт документів та історіографії і вдало показала, що усіх цих людей об'єднувала не лише важка емігрантська доля, але й активна цілеспрямована праця на користь українського питання, намагання поліпшити життя українців, формувати їхню національну свідомість, політичну культуру та сприяти духовному розвитку.

Дослідниці сторінками тексту підводить до співпереживання з того, що уенерівські емігранти не могли досягти однастайності у політичних поглядах і це в окремих випадках привносило проблемність в українське питання, водночас вона живить українську перспективу тим, що все ж більшість із них підтримувала прагнення, сформульоване О. Ковалевським: «Українська справа для кожного громадянина Речі Посполитої української національності має два аспекти: міжнародний – це повстання над Дніпром Незалежної України і внутрішній – це осягнення найширшого національного розвитку в межах Польської держави».

Аргументований виклад поданих позицій підводить до висновку, що попри економічні негаразди, труднощі адаптації у новому культурному та політичному середовищі, утиски з боку польської влади діяльність українських емігрантів виявилася активною і різноплановою, а в багатьох випадках зосередженою у громадських і політичних організаціях.

З одного боку книга надихає читача прикладами відданості українським ідеям, неймовірної працьовитості і наполегливості в реалізації своїх переконань, а з іншого – вражає трагізмом втрати яскравих представників української політичної еліти, більшість якої було знищено фізично, а ті кому вдалося зберегти життя, позбулися можливості реалізувати свої прагнення на користь України й вимушено емігрували ще далі від батьківщини.

Наукова праця написана легко, доступно та інтригуюче. Висвітлення внеску українських емігрантів у суспільно-політичне життя Волині викликає інтерес також до їхньої долі, особистих взаємин із людьми, характерів та переживань.

З огляду на вище викладене, вважаємо, що рецензована монографія є оригінальним, самостійним, завершеним дослідженням, має вагомий науково-теоретичний значення.